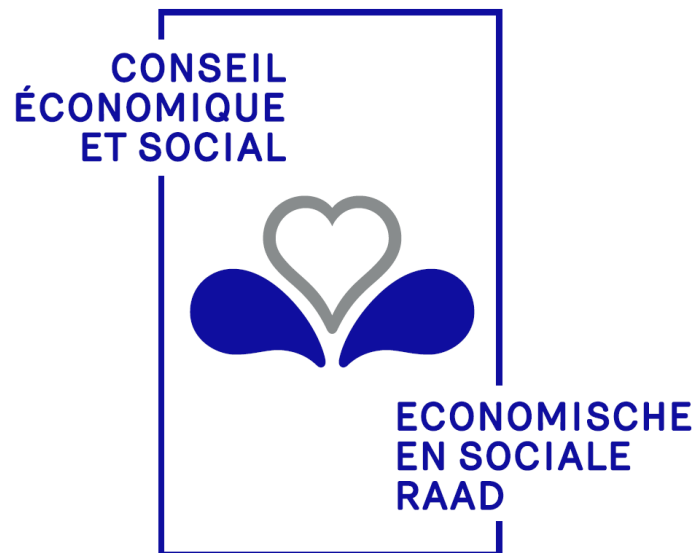

Observatorium van de referentieprijzen in de overheidsopdrachten

Jaarverslag 2014-2015

Inhoudsopgave

I. Voorstelling van de opdrachten van het Observatorium	blz. 2
II. Schoonmaaksector	blz. 3
2.1. Contacten en raadplegingen	blz. 3
2.1.1. Aanbestedende overheden	blz. 3
2.1.2. Actoren van de schoonmaaksector	blz. 4
2.2. Denkpijsten om de aanbestedingsstukken van de schoonmaaksector te verbeteren	blz. 8
III. Manieren om prijzen te analyseren	blz. 9
3.1. Ontmoetingen met de Vlaamse en Waalse Prijzenbureaus	blz. 9
3.2. Ministerie van Landsverdediging	blz. 10
3.3. Manieren van het Observatorium om prijzen te analyseren	blz. 10
3.3.1. Prijsontleding	blz. 10
3.3.2. Vergelijking met historische gegevens	blz. 22
IV. Inzameling van gegevens inzake overheidsopdrachten	blz. 25
4.1. e-Procurement	blz. 25
4.2. Webpagina's van het Observatorium	blz. 26
V. Andere activiteiten	blz. 30
5.1. Vergaderingen van het begeleidingscomité	blz. 30
5.1.1. Leden van het begeleidingscomité	blz. 30
5.1.2. Vergadering van 27 januari 2015	blz. 31
5.1.3. Vergadering van 22 mei 2015	blz. 31
5.2. Rondetafelgesprek van 18 november 2015	blz. 31
5.3. Omzetting van de Europese richtlijnen 2014/23/24/25 EU	blz. 32
5.4. Easy.brussels	blz. 32
5.5. Strategie 2025	blz. 32
5.6. Opleidingen en seminaries	blz. 32
VI. Nieuwe sector : bewaking	blz. 32

I. Voorstelling van de opdrachten van het Observatorium

Maatregel 3.6 van de New Deal voorziet om « de sociale en milieuclausules van de Brusselse overheidsopdrachten te evalueren en eventueel te herzien in het licht van hun relevantie als instrumenten voor het verwezenlijken van de doelstellingen inzake de bevordering van werkgelegenheid, opleiding en de overgang naar een meer duurzame en innoverende economie ». In dit kader werd er besloten om binnen de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG) een Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten (hierna het Observatorium) op te richten, teneinde de Brusselse economie te vrijwaren van prijsbederven die tewerkstelling vernietigen.

Op 3 oktober 2012 heeft de Minister van Tewerkstelling, bij Regeringsbesluit, de opdracht gekregen om de ordonnantie van 8 september 1994 houdende oprichting van de ESRBHG te wijzigen, met het oog op de oprichting van een Observatorium van de prijzen.

Op 21 maart 2013 heeft de ESRBHG een initiatiefadvies uitgebracht inzake de modaliteiten voor de integratie van een Observatorium van de referentieprijzen in zijn midden.

Tijdens de Sociale top van 21 mei 2013 heeft de Brusselse Regering de oprichting van het Observatorium nogmaals als één van zijn prioriteiten bevestigd.

Opgericht bij ordonnantie van 3 april 2014 heeft dit Observatorium als opdrachten :

- analyses uitvoeren over prijzen die gehanteerd worden door inschrijvers op overheidsopdrachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wanneer de aanbestedende overheid redenen heeft om het abnormale karakter van de voorgestelde prijzen in vraag te stellen, op verzoek van de aanbestedende overheid van een gewestelijke overheidsopdracht, van de Gewestregering in het kader van de uitoefening van het toezicht op de lokale besturen of van een aanbestedende overheid in het kader van de in artikel 8 bedoelde procedure ;
- op grond van de motieven die volgens het Observatorium ten grondslag liggen aan de abnormale prijsaanbieding, algemene adviezen voorbereiden over de technische, en inzonderheid sociale en milieubepalingen, die overeenkomstig inzonderheid de artikelen 7, 8 en 14 van het Koninklijk Besluit van 15 juli 2011 opgenomen moeten worden in de aanbestedingsstukken voor werken of diensten, om zo, in het licht van de Europese en federale wetgeving inzake eerlijke en transparante mededinging van de inschrijvende bedrijven, een conforme toewijzing en uitvoering van de overheidsopdrachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bevorderen ;
- in het licht van de Europese en federale wetgeving ter zake, toezien op de prijzen die in het licht van de mededinging tussen inschrijvers op gewestelijke en lokale overheidsopdrachten, te beschouwen zijn als oneerlijk of frauduleus, en in dit verband tevens een gegevensbank ontwikkelen met een overzicht van de prijzen die het in het kader van de uitoefening van zijn opdrachten geobserveerd heeft ;
- sensibiliseren omtrent en kennis verspreiden over prijzen en optreden als tussenschakel tussen de aanbestedende overheden en de representatieve organisaties van de privésectoren vanuit een streven naar eerlijke mededinging tussen de

inschrijvers en een conforme uitvoering van de overheidsbestellingen.

In oktober 2014 werden twee ambtenaren in het Observatorium aangeworven. Hun activiteiten hebben zich hoofdzakelijk toegespitst op drie punten :

- één of meerdere analysemethodologieën uitwerken teneinde de aanbestedende overheden te informeren, die in het kader van een overheidsopdracht het Observatorium over het abnormaal laag karakter van een prijs ondervragen ;
- denkpistes formuleren ter verbetering van de aanbestedingsstukken, meer bepaald de beschrijving van de technische specificaties ;
- een computerinstrument instellen opdat de aanbestedende overheden zich tot het Observatorium zouden kunnen wenden, maar eveneens vrijwillig informatie zouden kunnen overmaken met het oog op de ontwikkeling van prijsgegevensbanken.

II. Schoonmaaksector

De opdrachten van het Observatorium zijn recent en de concretisering ervan vereist een progressieve aanpak. Daarom werd besloten om zich in eerste instantie op de schoonmaaksector toe te spitsen. In dit kader is het Observatorium overgegaan tot een terreinstudie van deze sector bij Brusselse aanbestedende overheden en verschillende actoren van de schoonmaaksector.

2.1. Contacten en raadplegingen

2.1.1. Aanbestedende overheden

De ambtenaren van het Observatorium hebben 25 aanbestedende overheden ontmoet. Het opzet van deze ontmoetingen was om :

- en netwerk van contacten onder de Brusselse aanbestedende overheden te creëren ;
- informatie in te zamelen over de overheidsopdrachten die deze aanbestedende overheden hebben geplaatst, in het bijzonder de schoonmaakopdrachten.

In dit kader zijn de ambtenaren van het Observatorium overgegaan tot de vrijwillige inzameling van lastenboeken, inschrijvingen, gunningsverslagen van openbare schoonmaakopdrachten en, waar nodig, van prijsrechtvaardigingsstukken.

Onder de Brusselse aanbestedende overheden heeft het Observatorium een ontmoeting gehad met :

- **11 gemeentebesturen**

In november 2014 werden de Burgemeesters van de 19 gemeenten van het Brussels Gewest per briefwisseling van de oprichting en de opdrachten van het Observatorium op de hoogte gesteld.

Momenteel zijn de gemeentebesturen niet aan de verplichte raadpleging van het Observatorium onderworpen. Dit zal wel het geval zijn na de goedkeuring van een besluit dat de modaliteiten van de raadpleging zal vaststellen.

De gemeenten werden dus op vrijwillige basis ondervraagd, om zo informatie over hun schoonmaakopdrachten in te zamelen.

- **14 ION en andere openbare aankopers¹**

Vanaf half oktober 2014 werd er contact opgenomen met verschillende instellingen van openbaar nut (ION) en andere openbare aankopers, om hun schoonmaakopdrachten te bespreken en om, zo nodig, toegang tot hun aanbestedingsstukken en inschrijvingen te krijgen.

2.1.2. Actoren van de schoonmaaksector

In het kader van een onderzoek op het terrein naar de openbare schoonmaakopdrachten heeft het Observatorium 25 actoren uit de sector ontmoet. De informatie die bij de Algemene Belgische Schoonmaakunie (ABSU), alsook bij verschillende bedrijven werd verkregen, is bijzonder opportuun gebleken om te begrijpen hoe een tarief wordt opgebouwd en hoe een openbare schoonmaakopdracht wordt beantwoord. Het advies van vakbondsvertegenwoordigers, alsook van deskundigen uit de sector hebben het toegelaten om deze informatie te vervolledigen.

2.1.2.1. Algemene Belgische Schoonmaakunie en bedrijven

Over het algemeen was het opzet van de ontmoetingen met de ABSU en de bedrijven om een aantal gesprekken te voeren over de :

- bestanddelen van de verkoopprijs voor een welbepaalde opdracht (arbeidskrachten, producten, machines, toezicht, enz.) ;
- praktijken van de sector (productiviteitsniveaus, onderaanneming, enz.) ;
- aanbestedingsstukken (en meer bepaald de technische specificaties) ;
- prijsrechtvaardigingen.

¹ OCMW van Brussel, Vivaqua, Beliris, enz.

- **Algemene Belgische Schoonmaakunie**

De ABSU verenigt alle professionele bedrijven in de schoonmaak- en ontsmettingssector, de zware industriële schoonmaak, de afval- en schoorsteenveegbranche. Het gaat om de representatieve federatie van deze bedrijven ten opzichte van de overheid, de syndicaten en de Europese federatie van industriële schoonmaakbedrijven (FENI)².

Ter informatie, de schoonmaaksector telt 2.300 bedrijven in België, waarvan ongeveer 570 in Brussel. Ongeveer 160 firma's zijn bij de ABSU aangesloten ; ze vertegenwoordigen 80% van de markt. Alle leden-schoonmaakbedrijven stellen samen zo'n 36.000 mensen tewerk, wat goed is voor 76 % van de totale tewerkstelling binnen de sector (bron : ABSU).

Zoals al aangegeven bestond de voornaamste doelstelling van deze ontmoeting erin om te begrijpen hoe in de schoonmaaksector prijzen worden gevormd. Een eerste fundamentele informatie heeft betrekking op het aandeel van de arbeidskrachten in de prijs van de schoonmaakdienst : ongeveer 80%.

De ABSU publiceert regelmatig een tabel van de lonen met sociale lasten, alsook een compilatie van de collectieve arbeidsovereenkomst - de sector valt onder het Paritair comité (PC) 121. Eén van de belangrijkste inlichtingen in deze documenten is het minimum uurloon naargelang de subsector (schoonmaak van gebouwen, wassen van ramen, enz.) en de uitgeoefende functie. Ter illustratie, het minimum uurloon voor het schoonmaken van gebouwen, in de categorie 'gewone schoonmaak', voor personeel dat instaat voor de schoonmaak van kantoren, laboratoria, scholen, winkels, enz. (categorie 1A) is vastgesteld op 12,3305 euro op 1 januari 2015³. Deze documenten geven ook inlichtingen over :

- premies waarop de schoonmaakarbeiders/-werknemers, desgevallend, recht hebben (nachtpremies, zon- en feestdagen, salaristoelagen voor ploegbazen en voormannen, enz.) ;
- verplaatsingskosten ;
- verlof en feestdagen, enz.

Ander belangrijk element : de collectieve overeenkomst voorziet de overname van het personeel (op vrijwillige basis) als gevolg van de overdracht van een onderhoudscontract. Deze bepaling voorziet dat een bedrijf dat een werf met minstens 3 arbeiders overneemt, het personeel moet overnemen dat minstens 9 maanden anciënniteit op deze werf heeft⁴. Concreet krijgen de arbeiders een nieuwe arbeidsovereenkomst, met behoud van hun anciënniteit en het aantal werkuren. Ze kunnen niet worden ontslagen, noch in aantal worden verminderd om economische redenen, gedurende een periode van 6 maanden voor arbeiders van een werf met minstens 3 arbeiders en 3 maanden voor arbeiders van een werf met minder dan 3 arbeiders.

² Bron : <http://www.absugbn.be>

³ Het Observatorium volgt de evoluties van deze cijfers op. Om het lezen van dit rapport te vereenvoudigen, zijn de cijfers in dit document deze van januari 2015.

⁴ Indien de werf in kwestie minder dan 3 arbeiders telt, moet het bedrijf het personeel overnemen dat minstens 24 maanden anciënniteit heeft.

- **Bedrijven van de schoonmaaksector**

De ingezamelde informatie die uit ontmoetingen met bedrijven voortkomt, heeft meer bepaald gediend om de manieren te bepalen waarop het Observatorium de analyses zou kunnen verrichten en een advies zou kunnen formuleren over een prijs die ervan verdacht wordt abnormaal laag te zijn.

Aangezien de opdracht van het Observatorium tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is beperkt, heeft het staal van bedrijven zich uiteraard beperkt tot firma's die zich in Brussel bevinden. Ingevolge het onderhoud met de ABSU, heeft het Observatorium zich in eerste instantie toegespitst op firma's die leden zijn van de organisatie. Om nieuwe informatie te verkrijgen, werd bij een ander panel van bedrijven een tweede onderzoek verricht.

Het eerste onderzoek : november 2014 - mei 2015

Het Observatorium heeft contact opgenomen met 47 schoonmaakbedrijven⁵. Vijftien ervan hebben ermee ingestemd om de ambtenaren te ontvangen. De gesprekken werden rond drie vragen gevoerd :

- (1) Hoe bouwen de inschrijvers hun prijzen op ?
- (2) Hoe gaan de bedrijven over tot de raming van de opdracht ?
- (3) Welke evoluties zouden de aanbestedingsstukken kunnen vereisen om een zo nauwkeurig mogelijke offerte in te dienen ?

Hoewel alle bedrijven hun eigenheden hebben, is vrij uitdrukkelijk gebleken dat de arbeidskosten het belangrijkste prijselement vormden, hetgeen de woorden van de ABSU, alsook de verklaringen van de vertegenwoordigers van vakbondsorganisaties bevestigt (zie hierna).

De samenvatting van deze ontmoetingen heeft het eveneens toegelaten om enkele heel markante variabelen bij de prijsbepaling vast te stellen. Deze bijzonderheden, zoals de oppervlakte, het soort lokaal, de vloerbekleding, enz. stellen bedrijven in staat om het aantal werkuren te ramen en om hun offerte te berekenen. De ambtenaren van het Observatorium hebben de lijst van deze variabelen opgemaakt. Deze informatie zou in de lastenboeken kunnen worden opgenomen, om zo :

- bedrijven in staat te stellen om zo nauwkeurig mogelijk te antwoorden ;
- gemeenschappelijke posten voor de Brusselse openbare aankopers te creëren, zodat een gegevensbank van vergelijkbare prijzen kan worden ontwikkeld.

Het tweede onderzoek : februari 2015 - mei 2015

Om informatie van meer verschillende bedrijven te verkrijgen, heeft het Observatorium zich tijdens een tweede reeks ontmoetingen tot 33 andere bedrijven gericht. In tegenstelling tot

⁵ Twee ervan waren geen lid van de ABSU.

de bedrijven die tijdens het eerste onderzoek werden ontmoet, hadden deze bedrijven doorgaans een eerder bescheiden omvang (minder dan een tiental personen).

Vier firma's hebben ermee ingestemd om met het Observatorium van gedachten te wisselen, waaronder twee leden van de ABSU en een beschutte werkplaats⁶. De inlichtingen die tijdens dit tweede onderzoek werden ingezameld, hebben deze die al werden verkregen ruimschoots bevestigd, meer bepaald voor wat het belang van de arbeidskosten in de prijs betreft.

2.1.2.2. Vakbondsorganisaties

Om de raadplegingen en de diversiteit van de actoren uit te breiden, werden de verantwoordelijken van de schoonmaaksector van het ABVV en het ACV geraadpleegd.

Deze ontmoetingen kunnen als volgt worden samengevat :

- De schoonmaaksector stelt in België in het totaal zo'n 50.000 personen tewerk, waarvan ongeveer 10.000 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ongeveer 80% werkt in de conventionele schoonmaak ;
- Het Paritair comité 121 formaliseert de arbeidsomstandigheden en de maatregelen ten behoeve van tewerkstelling en opleiding van risicogroepen in collectieve arbeidsovereenkomsten voor de schoonmaaksector. Deze collectieve arbeidsovereenkomsten zijn van toepassing voor werkgevers en arbeiders van bedrijven die onder het PC voor de schoonmaak vallen, van de kleine en middelgrote ondernemingen en anderen. Sommige bepalingen zijn vrij specifiek, zoals de hiervoor aangehaalde personeelsovername ;
- De arbeidskrachten op zich zijn goed voor 80 tot 90% van de totale kostprijs ;
- De kwestie van de werkritmes (en van de duidelijke verhoging ervan) ligt nogal gevoelig :
 - o het ACV heeft een campagne georganiseerd om werkritmes van 700 m²/u. aan de kaak te stellen ;
 - o de vertegenwoordigster van het ABVV heeft verwachte werkritmes van 1000 m²/u. aangehaald.
- De tabel van de lonen met sociale lasten.

Deze ontmoetingen waren de gelegenheid om de elementen van de door de ABSU gepubliceerde tabel van de lonen en sociale lasten uitvoerig te bekijken. Dit document bevat :

- o het minimumloon (voor categorie 1A bedraagt dit op 1 januari 2015 12,3305 euro/uur) ;

⁶ Een beschutte werkplaats is een onderneming van de sociale economie met als hoofdplicht de insluiting van personen met een beperking via werk te bevorderen. Beschutte werkplaatsen vallen onder een ander Paritair comité.

- o de RSZ-lasten (74,08% op 1 januari 2015), de overige lasten waarop RSZ verschuldigd is en berekend wordt (15,40% op 1 januari 2015) en de overige lasten waarop geen RSZ verschuldigd is (14,74% op 1 januari 2015).

Hetzij in het totaal op 1 januari 2015 104,22% sociale lasten op de brutolonen van de productieve uren in de bedrijven met minder dan 20 werknemers. Deze verhouding kan echter lager liggen, omdat bepaalde percentages van rubrieken 2 en 3 gemiddelde ramingen zijn die werden berekend op basis van gegevens van bedrijven die lid zijn van de ABSU.

Tot slot zijn de aanbestedingsstukken en de mogelijke verbeteringen ervan eveneens ter sprake gekomen. De voornaamste voorstellen zijn :

- het belang van het 'prijs criterium' beperken ;
- een samenwerking tussen de preventieadviseur van de aanbestedende overheid en deze van het bedrijf tot stand brengen ;
- onderaanneming beperken ;
- de bedrijven een raming van het aantal gepresteerde uren vragen (dit laat een prijscontrole toe) ;
- een controlesysteem voor de werkuren instellen (priklok, enz.).

2.1.2.3. Adviesbureaus

Het Observatorium heeft twee deskundigen ontmoet van adviesbureaus die in de schoonmaaksector zijn gespecialiseerd. Deze gesprekken hebben zich op twee hoofdelementen toegespitst :

- de samenstelling van het uurtarief ;
- de analyse van de inschrijvingen.

Heel wat informatie heeft deze die al werd verkregen versterkt, meer bepaald :

- het belang van de begrippen productiviteit en aantal uren, in functie van bepaalde kenmerken van de ruimten ;
- de beperking van het belang van het 'prijs criterium' ten gunste van de kwaliteit ;
- het in aanmerking nemen van de schoonmaakfrequenties bij de opbouw van de posten.

2.2. Denkpistes om de aanbestedingsstukken van de schoonmaaksector te verbeteren

Ingevolge de raadplegingen, die hiervoor uitvoerig werden beschreven, heeft het Observatorium een compilatie gemaakt van voorstellen om de aanbestedingsstukken van de schoonmaaksector te verbeteren. Het gaat in hoofdzaak om een samenvatting van de gesprekken die werden gevoerd bij bedrijven die ermee hebben ingestemd om het Observatorium te ontvangen. Deze denkpistes werden samengebracht in een samenvattend

document, dat als bijlage kan worden geraadpleegd. Tevens heeft het Observatorium op verzoek van verschillende aanbestedende overheden opmerkingen op verschillende lastenboeken geformuleerd.

III. Manieren om prijzen te analyseren

Eén van de hoofddoelstellingen van het Observatorium bestaat erin om een manier te bepalen aan de hand waarvan men tot een analyse van de prijzen kan overgaan en een advies kan formuleren wanneer een aanbestedende overheid zich tot het Observatorium heeft gericht.

In eerste instantie werden er raadplegingen met de Waalse en Vlaamse prijzenbureaus georganiseerd. Hoewel deze diensten meer beperkte opdrachten dan het Observatorium hebben, bestaat hun rol niettemin erin om analyses van prijzen in overheidsopdrachten te verrichten.

Ingevolge deze ontmoetingen en rekening houdend met de informatie van andere actoren van de schoonmaaksector, heeft het werk van het Observatorium erin bestaan om een methodologie ten uitvoer te leggen met het oog op een analyse van prijzen die ervan verdacht worden abnormaal te zijn. En hoewel er tot slot al een manier operationeel is via de ontleding van de prijs van een schoonmaakprestatie (punt 3.3.1.), zou een andere procedure gebaseerd op referentieprijzen die in een gegevensbank zijn samengebracht, op middellange/lange termijn beschikbaar moeten zijn. De complementariteit van de beide methodes zou de analyses van het Observatorium dan versterken.

3.1. Ontmoetingen met de Vlaamse en Waalse prijzenbureaus

Naast de bovenvermelde ontmoetingen werden de werkzaamheden van het Observatorium ook door ontmoetingen met de Vlaamse en Waalse prijzenbureaus gevoed. De bedoeling was om kennis te nemen van de methodes die zij toepassen en om de manier te evalueren waarop het Observatorium zich zou kunnen inspireren.

Het Vlaamse prijzenbureau⁷ spitst zijn activiteiten toe op wegenwerken en andere aanverwante werken (onderhoud van de infrastructuur, groene ruimten) en bagger- en onderhoudswerken van de kanalen ; het Waalse prijzenbureau⁸ op de overheidsopdrachten voor wegenwerken.

De methodes die deze beide Bureaus hanteren, zijn in hoofdzaak gebaseerd op de analyse en de vergelijking met gegevens afkomstig van geplaatste overheidsopdrachten. Deze beide diensten beschikken over historische gegevensbanken die al tientallen jaren worden bijgewerkt. De posten volgens dewelke de waarnemingen worden beschreven, zijn

⁷ Cel Ondersteuning Overheidsopdrachten, Afdeling Algemene Technische Ondersteuning, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, Vlaamse overheid.

⁸ 'Direction des droits des usagers', 'Département de la Stratégie routière', 'Direction fonctionnelle et d'appui', 'Direction générale opérationnelle des Routes et des Bâtiments', 'Service Public de Wallonie' (SPW).

merendeels gestandaardiseerd⁹. Het onderzoek van de voorgelegde prijzen steunt, voor één welbepaalde post, op een vergelijking met informatie uit de gegevensbank door de berekening van beschrijvende statistische indicatoren.

Deze diensten treden niet in dezelfde fase als het Observatorium op. Zo gebruikt het Waalse prijzenbureau deze methodes om een rechtvaardiging te vragen van prijzen die na de analyse ervan abnormaal werden gevonden.

3.2. Ministerie van Landsverdediging

Landsverdediging beschikt over een onderafdeling 'financiële expertise' van de afdeling Management and Support van de Afdeling overheidsopdrachten, waarvan één van de doelstellingen erin bestaat om offertes voor overheidsopdrachten te analyseren.

Ingeval van vermoeden van abnormale prijzen, gaat deze onderafdeling 'financiële expertise' over tot een grondig onderzoek van de opdracht (onderzoek van het bijzonder lastenboek, onderhoud met de officier-aankoper, enz.), van de offerte (analyse van de verschillende prijsbestanddelen, enz.) en van de firma (analyse van het financieel vermogen, enz.).

Zo nodig verrichten de ambtenaren van deze onderafdeling ter plaatse controles op basis van boekhoudkundige en controlestukken, ook bij onderaannemers of medecontractanten.

3.3. Manieren van het Observatorium om prijzen te analyseren

Ingevolge deze opzoekingen en inzamelingen van informatie heeft het Observatorium twee methodologische benaderingen voor het analyseren van prijzen uitgewerkt :

- de prijsontleding ;
- de vergelijking met historische gegevens.

Hoewel de eerste benadering werd uitgedacht om het huidige gebrek aan gegevensbank(en) te verhelpen, zijn beide methodologieën complementair. De verschillende fasen van deze twee benaderingen worden in de volgende uiteenzettingen gedetailleerd beschreven.

3.3.1. Prijsontleding

Ingevolge bovenvermelde ontmoetingen heeft het Observatorium een reeks inlichtingen betreffende de arbeidskosten en het belang van de verschillende posten van de verkoopprijs ontvangen. Uitgaande van het aantal uren werk, spitst de analyse zich toe op de berekening van de totaalprijs doorheen de diverse dimensies ervan. Het doel is om de globale minimale

⁹ Bij de SPW zijn bijvoorbeeld de in de lastenboeken vervatte posten afkomstig van de nomenclatuur 'Qualiroute'.

uurprijs te ramen en om deze vervolgens tegenover de ingediende prijs te plaatsen. Voor de schoonmaaksector werd een Excel-bestand gecreëerd om de kostprijs te evalueren.

Het opzet van de methodologie van de prijsontleding is om, bij gebrek aan bestaande gegevensbanken, het hoofd te bieden aan de methodologie die op de vergelijking met één van de referentieprijzen is gebaseerd (cf. punt 3.3.2.).

Op termijn zou de prijsontleding dienst doen als een complementaire techniek voor de methodologie die op referentieprijzen is gebaseerd, om zo over een bijkomend oordeel over de prijsanalyse te beschikken.

De prijsontleding is gebaseerd op de structuur van een uurprijs. Zoals hiervoor aangegeven, verklaren de arbeidskrachten ongeveer 80% van de totaalprijs. De analyse zal zich dus in hoofdzaak toespitsen op de (her-)berekening van de arbeidskosten doorheen de verschillende dimensies ervan. Rekening houdend met de andere posten die de globale prijs samenstellen, is het de bedoeling om een globale minimale uurprijs te ramen in functie van de specifieke eigenschappen van de geanalyseerde opdracht en om deze vervolgens met de ingediende prijs te vergelijken.

Verschillende opeenvolgende fasen zullen tot de uitwerking van deze globale minimale uurprijs moeten leiden. Deze verschillende bestanddelen worden hierna uitvoerig beschreven.

3.3.1.1. Brutoloon

Er is een collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) van toepassing op de werkgevers en arbeiders en arbeidsters van bedrijven die onder het Paritair comité voor schoonmaak- en ontsmettingsbedrijven vallen. De sector valt onder het Paritair comité 121. Anderzijds is deze CAO ook van toepassing op bezoldigde arbeiders en arbeidsters, onder een overeenkomst van onbepaalde of tijdelijke duur, voor werken die in België worden verricht, ongeacht het land waar de werkgever is gevestigd. Deze CAO geeft meer bepaald, per rangschikking van de schoonmaakfuncties, het loonniveau, de loontoeslagen en de premies weer.

Tabel 1. Bruto uurlonen - januari 2015¹⁰

Classificatie der functies	Categorie	Loon	Kostprijs
Gewone schoonmaak	1A	12,3305	25,1813
Speciale schoonmaak (hogere graad van stoffigheid, vervuiling, besmettingsgevaar, ...)	1B	12,7235	25,9839
Reiniging van metro/premetro, reiniging van automontagehallen en carrosserieateliers (wanneer het reinigingswerk niet tijdens de productie in de autofabriek geschiedt)	1C	12,8465	26,2351
Reiniging van automontagehallen en carrosserieateliers (wanneer het reinigingswerk geschiedt tijdens de productie in de autofabriek)	1D	13,1115	26,7763
Schoonmaak met half-zware inspanning	2A	13,1470	26,8488
Schoonmaak van spoorwagens, bussen en vliegtuigen	2B	13,5310	27,6330
Schoonmaak van spoorwagens, bussen en vliegtuigen (buiten uitgevoerd en op de buitenzijden)	2C	13,6890	27,9557
Ontvetting, reiniging en ontsmetting van nieuwe voertuigen	2D	13,5310	27,6330
Ontsmetting	2E	13,6700	27,9169
Schoonmaak van IBC containers en vaten in PE	2F	12,5700	25,6705
Ophaling afval, ledigen en reinigen van riolen, septische putten en reservoirs	3A	14,0540	28,7011
Schoonmaak met half-zware inspanning	3B	13,9560	28,5009
Besturen van voertuigen voor de afvalophaling en voor de schoonmaak van openbare straten en pleinen	3C	14,8030	30,2307
Bestuurder-mecanici van voertuigen die afval ophalen en/of vervoeren	3D	15,1865	31,0139
Besturen van een bull-verdichter op stortplaatsen van huisvuil	3E	15,6740	32,0094
Geschoolde ruitenwasserij (anciënniteit : 0 maanden) / Schoorsteenvegen (anciënniteit : 0 maanden)	4A-7A	13,9560	28,5009
Geschoolde ruitenwasserij (anciënniteit : 8 maanden) / Schoorsteenvegen (anciënniteit : 9 maanden)	4B-7B	14,3045	29,2126
Geschoolde ruitenwasserij (anciënniteit : 12 maanden) / Schoorsteenvegen (anciënniteit : 17 maanden)	4C-7C	14,5495	29,7130
Geschoolde ruitenwasserij (anciënniteit : 18 maanden) / Schoorsteenvegen (anciënniteit : 25 maanden)	4D-7D	14,7960	30,2164
Vaklui	5		
Car-wash	6	13,4250	27,4165
Handlanger zonder vakopleiding in de industriële reiniging	8	13,5800	27,7331
Handlanger zonder vakopleiding in de industriële reiniging	8A	14,4850	29,5813
Tweede operator	8B	14,7515	30,1255
2e operator in het bezit van rijbewijs C die het rijdend materieel bedient	8B1	14,7515	30,1255
6 maanden anciënniteit in 8.B1 in hetzelfde bedrijf	8B2	15,1680	30,9761
6 maanden anciënniteit in 8.B2 in hetzelfde bedrijf	8B3	15,5455	31,7470
12 maanden anciënniteit in 8.B3 in hetzelfde bedrijf	8B4	15,9695	32,6129
Meewerkende 1ste operator	8C	16,6095	33,9199
Vuilverbrandingsovens	9		
Handlanger	10A	14,5195	29,6517
Gespecialiseerd handlanger	10B	14,9445	30,5197
Gespecialiseerde arbeider	10C	15,4360	31,5234
Operator van toestellen	10D	16,5195	33,7361
Geschoolde arbeider	10E	16,5870	33,8740
Hooggeschoolde arbeider	10F	17,0775	34,8757

Bron : FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Om tot de uitsplitsing van de prijs van een opdracht per post over te gaan, zal het brutoloon dus de basis van de te ramen prijs vormen. Het Observatorium zal zich baseren op het feit dat de dienstverlener die aan de CAO is onderworpen, als basis een (minimaal) brutoloon zal hebben dat uit deze collectieve overeenkomst voortkomt en dat in verhouding staat met de functiecategorie. Ter illustratie, het referentiebrutoloon van categorie 1A (klassieke schoonmaak) is vastgesteld op 12,3305€/u. op 1 januari 2015.

3.3.1.2. Sociale lasten

Het brutoloon wordt met een reeks sociale lasten verhoogd. Deze worden in een document van de ABSU (federatie van de schoonmaaksector) in drie rubrieken opgesplitst. De eerste bevat alle RSZ-lasten : globale RSZ-bijdrage, bijdragen eigen aan de sector, andere algemene bijdragen, werkloosheidsbijdrage, bedrijfssluitingen, jaarlijks verlof. Op 1 januari 2015 zijn deze lasten goed voor 74,08% van het brutoloon. De tweede rubriek bevat de 'andere lasten waarop RSZ verschuldigd is en berekend wordt'. Het gaat hier om sectorale gemiddelden die goed zijn voor 15,40% van het brutoloon. De laatste rubriek geeft de 'andere lasten waarop geen RSZ verschuldigd is' weer. Dit zijn ook sectorale gemiddelden die goed zijn voor 14,74%. Globaal genomen ligt het lastenniveau op 104,22% van het brutoloon op 1 januari 2015.

Ter illustratie, wanneer men het brutoloon van categorie 1A (12,3305€/u.) neemt en rekening houdt met de totaliteit van de werkgeverslasten, bedraagt het loon 25,1813€/u. Laat ons echter verduidelijken dat het percentage 104,22% theoretisch is : zoals hiervoor aangegeven, zijn bepaalde door de ABSU gepubliceerde cijfers in werkelijkheid gemiddelden. Bovendien

¹⁰ Ter herinnering, het Observatorium volgt de evoluties van deze cijfers op. Om het lezen van dit rapport te vereenvoudigen, zijn de cijfers die in dit document zijn vevat echter deze van januari 2015.

kunnen verschillende voorzieningen bijdragen tot een verlaging van de lasten (studentenarbeid, Activaplan, enz.).

3.3.1.3. Subsidies en steun voor tewerkstelling

- Activaplan

In deze fase wordt er rekening gehouden met de verschillende wettelijke voorzieningen waarmee de arbeidskosten kunnen worden verminderd. De keuze om zich in dit verslag op het Activaplan toe te spitsen, komt voort uit het feit dat dit tijdens de gesprekken die het Observatorium heeft gevoerd, regelmatig ter sprake is gekomen.

De toepassing van het Activaplan uit zich in twee aspecten : de doelgroepvermindering (RSZ-vermindering) en de werkuitkering. Deze voorzieningen zijn niet onbeperkt in de tijd en schommelen in functie van een aantal parameters.

De (driemaandelijks toegekende) doelgroepvermindering is gebaseerd op een combinatie van parameters : het maximaal forfaitair bedrag als doelgroepvermindering waarop een werknemer recht heeft rekening houdend met de voorwaarden waaraan hij voldoet, de fractie van de werkprestaties en een vermenigvuldigingsfactor gebaseerd op de fractie van alle bezigheden van een werknemer bij eenzelfde werkgever gedurende één trimester.

De werkuitkering die de werkgever van de te betalen netto-vergoeding kan aftrekken, is gebaseerd op de fractie van het werk dat in de maand werd verricht. Op basis van de verschuldigde en theoretische uren die in de maand worden gepresteerd, wordt een werkuitkeringsbedrag berekend.

De doelgroepvermindering en de toekenning van de werkuitkering zijn aan een aantal voorwaarden onderworpen, in functie van het profiel van de aangeworven werknemer : diens leeftijd, diens inschrijvingsduur als niet-tewerkgestelde (of gelijkgestelde) werkzoekende, verminderde arbeidsgeschiktheid, enz. (tabel 2).

Tabel 2. Activaplan

Leeftijd	Inschrijvingsduur als niet-werkend werkzoekende of gelijkgesteld	RSZ vermindering Bedrag en duur	Werkuitkering Bedrag en duur
<30 geen HSO	6 maanden in de laatste 9 kalendermaanden	C42 : 1.500 € gedurende 12 kwartalen	C43 : 500 € maand gedurende 36 maanden
<45	1 dag bij verminderde werkcapaciteit of gelijkgesteld	Neen	500 € / maand gedurende 36 maanden
	12 maanden in de laatste 18 kalendermaanden	C1 : 1.000 € / kwartaal gedurende 5 kwartalen	C20 : enkel indien <25 jaar: 500 €/maand gedurende 16 maanden
	24 maanden in de laatste 36 kalendermaanden	C3 : 1.000 € / kwartaal gedurende 9 kwartalen	C4 : 500 € / maand gedurende 16 maanden
	36 maand in de laatste 54 kalendermaanden	C5 : 1.000 € / kwartaal gedurende 9 kwartalen en 400 € / kwartaal gedurende de 4 volgende	C6 : 500 € / maand gedurende 24 maanden
	60 maanden in de laatste 90 kalendermaanden	C7 : 1.000 € / kwartaal gedurende 9 kwartalen en 400 € / kwartaal gedurende de 12 volgende	C8 : 500 € / maand gedurende 36 maanden
= of >45	1 dag indien verminderde werkcapaciteit of gelijkgesteld	Neen	500 € / maand gedurende 36 maanden
	6 maanden in de laatste 9 kalendermaanden	D1 : 1.000 € / kwartaal gedurende 5 kwartalen en 400 € / kwartaal gedurende de 16 volgende	Neen
	12 maanden in de laatste 18 kalendermaanden	D3 : 1.000 € / kwartaal gedurende 21 kwartalen	Neen
	18 maanden in de laatste 27 kalendermaanden	D5 : 1.000 € / kwartaal gedurende 21 kwartalen	D6 : 500 € / maand gedurende 30 maanden

Bron : Actiris

Op basis van deze informatie en van de verschillende marktdimensies (meer bepaald werknemerscategorie en duur), is het de bedoeling om over te gaan tot de berekening van de vermindering waarop de ondernemer per gewerkt uur voor elk van de werknemers aanspraak kan maken. Deze tewerkstellingssteun zal aldus bijdragen tot een vermindering van de arbeidskosten.

- Structurele vermindering

De ambtenaren van het Observatorium hebben een ontmoeting verkregen met Dhr. Maurice Pauchen van de RSZ, om zo de mechanismen van de structurele vermindering te begrijpen.

De structurele vermindering is een systeem aan de hand waarvan werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid kunnen worden verlaagd. Er worden geen specifieke voorwaarden vanwege de werknemers vereist. De structurele vermindering neemt de vorm van een basisvermindering aan. Voor de lage lonen kan dit bedrag worden verhoogd in het geval dat de trimestriële vergoeding van de werknemer lager is dan een maximumbedrag, ingeval van een voltijdse prestatie. In het kader van hoge lonen kan het bedrag van de basisvermindering eveneens worden verhoogd, indien de trimestriële vergoeding van de werknemers hoger is dan een minimumbedrag. We noteren dat deze structurele vermindering kan worden gecumuleerd met één van de specifieke verminderingen van de werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid, meer bepaald de hiervoor aangehaalde doelgroepvermindering.

De RSZ biedt op zijn website een instrument aan om deze (structurele en doelgroep-) verminderingen over een trimester te simuleren. Door er een aantal inlichtingen in te voeren, zoals het aantal theoretisch en effectief gepresteerde werkuren, het referentieloon, enz. worden deze verminderingen automatisch berekend.

3.3.1.4. Ontwikkeling van een computerinstrument voor de berekening van de arbeidskosten

Op basis van deze diverse inlichtingen heeft het Observatorium een instrument ontwikkeld (Excel-bestand) aan de hand waarvan, op basis van de gegevens van een specifieke opdracht, de waarde van de verminderingen voor de drie soorten tewerkstellingssteun kan worden verkregen. Wat de (structurele en doelgroep-)verminderingen betreft, stemmen de door het instrument berekende waarden strikt overeen met de waarden die de RSZ-simulator weergeeft. Het ontwikkelde instrument leeft de berekeningswijzen van de RSZ (structurele en doelgroepverminderingen) en deze van de RVA (werkuitkering) na.

Dit instrument laat het toe om, rekening houdend met de looptijd van het contract, de arbeidskosten te bepalen. Zonder alle details ervan weer te geven, geeft dit bestand het bruto uurloon naargelang de betrokken categorie (figuur 1) en de sociale lasten per rubriek, zoals de ABSU deze heeft gepubliceerd (figuur 2).

Figuur 1 - Brutoloon van categorie 1A

Prijsontleiding - schoonmaaksector	
Categorie	1a
Loon (€/u)	12,3305

Dit instrument is zodanig opgemaakt dat wanneer de gebruiker de categorie (in dit geval 1 A) opgeeft, het overeenkomstig bruto uurloon in de cel onmiddellijk eronder verschijnt.

Figuur 2 - Sociale lasten van rubriek I

Sociale lasten	100%	108%	Kost (€)	Kostprijs
Rubriek I - RSZ	%	%	€	
Globale RSZ bijdrage				
Pensioenen	9,57	8,86	1,18	
Ziekte en invaliditeit - geneeskundige verzorging	4,10	3,80	0,51	
Ziekte en invaliditeit - Uitkeringen	2,54	2,35	0,31	
Werkloosheid	1,58	1,46	0,19	
Kinderbijslag	7,56	7,00	0,93	
Arbeidsongevallen	0,32	0,30	0,04	
Specifieke werkgeversbijdrage	0,02	0,02	0,00	
Beroepsziekten	1,08	1,00	0,13	
Jaarlijkse vakantie	6,48	6,00	0,80	
Betaald educatief verlof	0,05	0,05	0,01	
Loonmatiging	8,08	7,48	1,00	
Totaal	41,39	38,32	5,10	17,4341
Sectoreigen bijdragen				
Sociaal fonds schoonmaak	16,42	15,20	2,02	
Sectoraal pensioenfonds	1,86	1,72	0,23	
Opleidingscentrum schoonmaak	0,81	0,75	0,10	
Totaal	19,08	17,67	2,35	19,7868
Overige algemene bijdragen				
Asbestfonds	0,01	0,01	0,00	
Begeleidingdplan	0,05	0,05	0,01	
Kinderopvang	0,05	0,05	0,01	
Tijd. Werkloosh. Anciënniteit	0,11	0,10	0,01	
Totaal	0,23	0,21	0,03	19,8151
Bijdrage werkloosheid				
10 of meer werknemers	1,73	1,60	0,21	
Loonmatiging	0,10	0,09	0,01	
Totaal	1,83	1,69	0,23	20,0408
Sluiting ondernemingen				
20 of meer werknemers	0,27	0,25	0,03	
Loonmatiging	0,01	0,01	0,00	
Tijdelijke werkloosheid	0,17	0,16	0,02	
Loonmatiging	0,01	0,01	0,00	
Totaal	0,46	0,43	0,06	20,0975
Jaarlijkse vakantie				
Betaalbaar op 30 april	11,09	10,27	1,37	
Totaal	11,09	10,27	1,37	21,4649

Gegevensbron : ABSU

De sociale lasten worden opgesomd in verschillende subcategorieën, meer bepaald globale RSZ-bijdragen, bijdragen eigen aan de sector, overige algemene bijdragen, werkloosheidsbijdragen, bedrijfssluitingen en jaarlijks verlof. Het percentage van de lasten van rubriek I is vast en verplichtend¹¹. Op 1 januari 2015 zijn alle lasten samen goed voor 74,08% van het brutoloon.

De tweede rubriek (figuur 3) geeft de overige aan de RSZ verschuldigde lasten weer, meer bepaald feestdagen, 11de extra-wettelijke feestdag, anciënniteitsverlof, kort verzuim, gewaarborgd weekloon en de impact eenheidsstatuut. We noteren dat de opgegeven percentages op een sectoraal gemiddelde zijn gebaseerd. De percentages kunnen dus variëren onder ondernemingen. Onderaan zullen de arbeidskosten aldus naar beneden toe beïnvloed worden. Op 1 januari 2015 werden alle lasten van deze rubriek op 15,40% van het brutoloon geraamd. We noteren dat het bestand van het Observatorium het toelaat om, zo nodig, alle waarden te wijzigen.

¹¹ Opmerking : de door de ABSU opgegeven gegevens hebben betrekking op ondernemingen met minstens 20 werknemers, waarbij de percentages van bepaalde bijdragen kunnen schommelen in functie van het aantal werknemers (bijv. : voor ondernemingen met minder dan 10 werknemers, bedraagt het percentage van de werkloosheidsbijdrage nul ; het percentage op bedrijfssluitingen is iets lager).

Figuur 3 - Sociale lasten van rubriek II

Rubriek II - Andere lasten waarop RSZ (percentage rubriek I) verschuldigd en berekend is - gemiddelden sectoraal	%	€	
Feestdagen	7,50	0,92	
11de extra wettelijke feestdag	0,75	0,09	
Ancienniteitsverlof gem. 1 d	0,75	0,09	
Kort verzuim	0,30	0,04	
Gewaarbord weekloon	2,71	0,33	
Impact eenheidstatuut	3,39	0,42	
Totaal	15,40	1,90	23,3638

Gegevensbron : ABSU

De derde en laatste rubriek (figuur 4) somt de lasten op waarop geen RSZ is verschuldigd : wetsverzekering, gewaarborgd weekloon 2de week, gewaarborgd maandloon, arbeidskledij, arbeidsgeneeskunde, vervoerkosten + tussenwerfvergoeding en ARAB vergoeding. Net zoals in de vorige rubriek zijn de opgegeven percentages op een sectoraal gemiddelde gebaseerd. Op 1 januari 2015 werden alle lasten van deze rubriek geraamd op 14,74% van het brutoloon.

Figuur 4 - Sociale lasten van rubriek III

Rubriek III - Andere lasten waarop geen RSZ verschuldigd is - gemiddelden sectoraal	%	€	
Wetsverzekering	3,52	0,43	
Gewaarbord weekloon 2de week	1,58	0,19	
Gewaarbord maandloon	0,59	0,07	
Arbeidskledij	1,57	0,19	
Arbeidsgeneeskunde	0,51	0,06	
Vervoerkosten + tussenwerfvergoeding	5,55	0,68	
ARAB vergoeding	1,42	0,18	
Totaal	14,74	1,82	25,1813

Gegevensbron : ABSU

Globaal en over het eerste semester 2015 genomen, worden alle lasten samen door de ABSU op 104,22% van het brutoloon geraamd. Afhankelijk van de lastengraad van de onderneming (over de laatste twee rubrieken) kunnen de arbeidskosten naar boven of naar onder toe evolueren ten overstaan van dit gemiddelde van 104,22%. Rekening houdend met dit gemiddelde bedraagt het brutoloon met sociale lasten 25,1813€/u., conform de kostprijs van de arbeidskrachten die in het document van de ABSU is opgegeven.

Naast lasten kunnen ook premies en loontoeslagen op het loon met lasten worden doorberekend. Op basis van de in de collectieve overeenkomst geïnventariseerde elementen (die in het document van de ABSU worden samengevat), kunnen heel wat gevallen worden opgesomd. Enkele ervan werden in het analysebestand overgenomen (figuur 5).

Figuur 5 - Premies en loontoeslagen

Premies en toeslagen (uittreksel)	Uiteit	Waarde	Kost (€)	j/n
Nacht	€/h	2,2940		n
Zon- en feestdag	%	100		n
Zaterdag	%	25		n
Ongezonderd werk	€/h	0,4805		n
Slecht weer cat 3 D	€/h	0,0945		n
Masker	€/h	1,4735		n
Nucleair	€/h	0,7750		n
Opeenvolgende en wisselende ploegen - uitgezonderd cat 8	€/h	0,7955		n
Ploegchef	%	10		n
Brigadier	%	5		n
Totaal				25,1813

Bron : ABSU

Het in aanmerking nemen van enkele van deze loontoeslagen brengt automatisch een revaluatie van het loon met zich mee. Behalve wanneer de marktvoorwaarden vereisen dat deze premies in aanmerking worden genomen, zal er met deze elementen geen rekening worden gehouden. Een prijs van 25€/u. die in een offerte wordt opgegeven, kan immers ervan verdacht worden een abnormaal lage prijs te zijn wanneer het werk op een zondag of feestdag wordt verricht, gezien de arbeidskosten dan theoretisch tweemaal zo hoog zouden moeten liggen (50,3626€/u.). In de rest van de uiteenzetting wordt er geen rekening met premies of loontoeslagen gehouden.

Voorziening voor prijsverlaging

Zoals hiervoor vermeld kunnen bepaalde wettelijke voorzieningen ertoe bijdragen om een offerteprijs te verlagen, en meer bepaald de mechanismen van het Activaplan. Het doel is om de terugkeer naar werk en de herinschakeling van werkzoekenden in het normale arbeidscircuit te bevorderen door, onder bepaalde voorwaarden, een doelgroepvermindering (d.w.z. een vermindering van de patronale RSZ-bijdragen) en een geactiveerde werkloosheidstoelage (werkuitkering genaamd) toe te kennen, die de werkgever van de te betalen netto vergoeding mag aftrekken. Bovendien wordt op alle werknemers een structurele vermindering toegepast.

Het Observatorium heeft een instrument ontwikkeld (figuur 6) om de berekening van de verschillende voorzieningen te groeperen en om over een kijk (tot 63 maanden ver) op de evolutie van de verminderingen en van de werkuitkering te beschikken.

Figuur 6 - Structurele en doelgroepverminderingen

Structurele en doelgroepverminderingen															
	Aantal effectieve weekuren	Aantal theoretische weekuren	Fractie van de prestaties (μ)	Aantal trimestriële gepresenteerde uren	Bruto uurloon	Trimestriële loonmassa W	Trimestriële referentebon ⁵	Basislootak R (Reduction structurelle)	Effectief bedrag van de structurele vermindering	Effectief bedrag van de structurele vermindering per geïndiceerd weekuur	Maximaal forfaitair bedrag voor doelgroepvermindering	Phaïtomd doelgroepvermindering	Theoretisch bedrag van de doelgroepvermindering	Effectief bedrag van de doelgroepvermindering	Effectief bedrag van de doelgroepvermindering per geïndiceerd weekuur
Tewerkstelling 1	20,00	36,50	0,550	260,00	12,2875	3194,75	5946,39	462,60	300,23	1,155	1000,00	1112,73	550,00	550,00	2,115
Tewerkstelling 2															
Tewerkstelling 3															
Tewerkstelling 4															
Tewerkstelling 5															
Tewerkstelling 6															
Tewerkstelling 7															
Tewerkstelling 8															
Tewerkstelling 9															
Tewerkstelling 10															
Tewerkstelling 11															
Tewerkstelling 12															
Tewerkstelling 13															
Tewerkstelling 14															
Tewerkstelling 15															
			μ(glob)= 0,55						300,23					550,00	
			BetaS = 1,1800												
			BetaG = 1,0000												

De eerste fase bestaat erin om de tabel de volgende gegevens te verschaffen :

- aantal effectieve weekuren ;
- aantal theoretische weekuren ;
- bruto uurloon ;
- maximaal forfaitair bedrag voor een doelgroepvermindering.

De berekende bedragen (effectief bedrag van de structurele vermindering, effectief bedrag van de doelgroepvermindering) stemmen overeen met deze die uit de RSZ-macro voortkomen¹².

De prestatieduur van de dienst is het voorwerp van de volgende fase (figuur 7).

Figuur 7 - Prestatieduur

Prestatieduur	
Prestatieduur (aantal maanden - maximum 63) :	24

De derde en laatste fase bestaat in het kiezen van het werknemersprofiel (figuur 8) om zo het bedrag en de duur van de doelgroepvermindering en van de werkuitkering te bepalen.

Figuur 8 - Keuze van het profiel

Keuze van het profiel			
Leeftijd van de werknemer	Inschrijvingsduur als niet-tewerkgestelde werkzoekende (of gelijkgesteld)	Specifieke toegang tabblad	Bijkomende voorwaarden om van de werktoelage te genieten
Minder dan 30 jaar EN geen certificaat van het hoger secundair onderwijs	6 maanden in 9 kalendermaanden	Minder dan 30 jaar	Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld
Minder dan 45 jaar	1 dag	Minder dan 45 jaar - 1 dag	Verminderde arbeidsgeschiktheid Geen schoolplicht meer Geen studies in het dagonderwijs
	12 maanden in 18 kalendermaanden	Minder dan 45 jaar - 12/18	Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld Minder dan 25 jaar
	24 maanden in 36 kalendermaanden	Minder dan 45 jaar - 24/36	Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld
	36 maanden in 54 kalendermaanden	Minder dan 45 jaar - 36/54	Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld
	60 maanden in 90 kalendermaanden	Minder dan 45 jaar - 60/90	Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld
45 jaar of meer	1 dag	45 jaar of meer - 1 dag	Verminderde arbeidsgeschiktheid
	6 maanden in 9 kalendermaanden	45 jaar of meer - 6/9	Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld
	12 maanden in 18 kalendermaanden	45 jaar of meer - 12/18	
	18 maanden in 27 kalendermaanden	45 jaar of meer - 18/27	

Door zich van de verschillende voorwaarden voor het toekennen van deze beide voorzieningen te vergewissen (leeftijd, inschrijvingsduur als werkzoekende, bijkomende voorwaarden om de werkuitkering te verkrijgen), geeft de keuze van een profiel toegang tot een algemene tabel over de looptijd van de opdracht en met verschillende inlichtingen (figuur 9).

¹² Op de website van de RSZ is een instrument beschikbaar om het bedrag van elk van de (structurele en doelgroep-)verminderingen voor een welbepaald trimester te berekenen.

Figuur 9 - Evolutie van het bedrag van de prestaties

Jaar	Y1						Y2						Y3						Y4					
TimeStaf	T1		T2		T3		T4		T5		T6		T7		T8		T9		T10					
Maand	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	M13	M14	M15	M16	M17	M18	M19	M20	M21	M22	M23	M24
Minder dan 45 jaar (JA)?	o																							
12 maanden in 18 kalendermaanden (JA)?	o																							
Volledig vergoede werkloze of gelijkgesteld (JA)?	o																							
Minder dan 45 jaar (JA)?	o																							
Prestatieduur (aantal maanden - maximum €):	24																							
Structurele vermindering	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Doelgroepvermindering - Cumul	C1	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183	183
Werkuitkering - Cumul	C20	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297	297
Maandelijkse totaal		580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580	580
Structurele vermindering - Cumul	C1	100	200	300	400	500	600	701	801	901	1001	1101	1201	1301	1401	1501	1601	1701	1801	1901	2002	2102	2202	2302
Doelgroepvermindering - Cumul	C1	183	367	550	733	917	1100	1283	1467	1650	1833	2017	2200	2383	2567	2750	2750	2750	2750	2750	2750	2750	2750	2750
Werkuitkering - Cumul	C20	297	594	891	1187	1484	1781	2078	2374	2671	2968	3265	3562	3858	4155	4452	4749	4749	4749	4749	4749	4749	4749	4749
Gesamuleerd totaal		580	1160	1741	2321	2901	3481	4061	4641	5221	5801	6381	6961	7541	8121	8701	9100	9300	9300	9300	9300	9300	9300	9300
Structurele vermindering - euro/uur	C1	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	1,135	
Doelgroepvermindering - euro/uur	C1	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	2,115	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Werkuitkering - euro/uur	C20	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	3,425	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Totaal		6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	6,695	4,579	1,155	1,155	1,155	1,155	1,155	1,155	1,155

Men baseert zich hier op het voorbeeld van een werknemer jonger dan 25 jaar (dus -45 jaar) waarvan de inschrijvingsduur als werkzoekende over de laatste 18 maanden 12 maanden bedraagt. De duur van de opdracht is vastgesteld op 24 maanden.

Het eerste gedeelte van de tabel geeft voor een werknemer het bedrag (in verhouding tot de gewerkte uren) van de structurele vermindering, de doelgroepvermindering en de werkuitkering voor een werknemer weer. De bedragen (afgerond op 1 euro) voor de eerste maand van het eerste jaar zijn respectievelijk 100, 183 en 297 of 580 € per maand. Deze bedragen gelden voor dit profiel gedurende 15 maanden. De zestiende maand wordt de doelgroepvermindering niet meer toegekend. De globale korting daalt bijgevolg van 580 € tot 397 € per maand. De volgende maand wordt de werkuitkering niet meer toegekend. De globale korting, die tot de structurele vermindering wordt beperkt en waardoor het Activaplan niet meer van toepassing is, daalt bijgevolg tot 100 € per maand tot aan het einde van de opdracht.

Het tweede gedeelte van de tabel geeft de maandelijkse cumulatie van de bedragen weer. Aan het einde van de opdracht (na 24 maanden) bedraagt de verkregen structurele vermindering 2402 €, het bedrag van de doelgroepvermindering 2750 €, en de waarde van de verleende werkuitkering 4749 €. In totaal zal de inschrijver van een bedrag van 9901 € als korting op de arbeidskosten hebben genoten.

Het derde gedeelte van de tabel geeft het bedrag op van de verschillende voorzieningen per gewerkt uur. De kortingen voor dit profiel zijn identiek voor elke maand, maar lopen niet onbeperkt verder over de hele duur van de opdracht. De structurele vermindering per gewerkt uur bedraagt 1,16 € (geldig gedurende 24 maanden), de doelgroepvermindering 2,12 € (gedurende de eerste 15 maanden) en de werkuitkering bedraagt 3,42 € (tijdens de eerste 16 maanden). In totaal bedraagt de korting per gewerkt uur 6,695 € tijdens de eerste 15 maanden, 4,579 € tijdens de zestiende maand en 1,155 € tijdens de laatste 8 maanden van de opdracht.

Hierbij dient opgemerkt dat deze informatie reeds kan volstaan om incoherenties te ontdekken in de prijsrechtvaardigingen die de inschrijvers aan de aanbestedende overheden overmaken, met name voor wat het berekend bedrag betreft, maar tevens voor wat de geldigheidsduur van de kortingen en de toekenning van de uitkering betreft.

Deze kortingen per gewerkt uur worden overgenomen in een luik 'Toelagen' bij elke evolutie van de kortingen (voorbeeld van figuur 10).

Figuur 10 - Kortingen en werkuitkering

Toelagen	€/u	
Structurele vermindering (vermindering van de door de werkgever verschuldigde werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid)	1,15	24,0266
Doelgroepvermindering "langdurig werkzoekende"	2,12	21,9112
Geactiveerde werkloosheidsuitkering (werkuitkering)	3,42	18,4866

Als men vervolgens de samenstelling van het team en de duur van de opdracht in aanmerking neemt, laat het door het Observatorium uitgewerkt bestand *in fine* toe om het totaalbedrag van de arbeidskosten te berekenen (figuur 11¹³).

Figuur 11 - Totaalbedrag van de arbeidskosten

maand	Aantal werknemers		Totaal aantal maandelijks uren		Kosten	
	Buiten Activaplan	Activaplan	Buiten Activaplan	Activaplan	Totaal	Gemiddeld
M01	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M02	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M03	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M04	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M05	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M06	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M07	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M08	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M09	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M10	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M11	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M12	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M13	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M14	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M15	4	1	346,67	86,67	9931,40	22,92
M16	4	1	346,67	86,67	10114,73	23,34
M17	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M18	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M19	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M20	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M21	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M22	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M23	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
M24	4	1	346,67	86,67	10411,54	24,03
Totaal			8320,00	2080,00	242.378,06	23,3056

Voor het gekozen voorbeeld bedragen de totale arbeidskosten 242 378,06 €, of een gemiddelde uurkost van 23,3056 € (figuur 11). Het zijn deze kosten die met deze van de inschrijver zullen worden vergeleken. In functie van de positie van de ingediende prijzen ten opzichte van deze die door het Observatorium zijn (her)berekend, wordt het mogelijk om te bepalen of de rechtvaardigingen van de inschrijver i.v.m. de arbeidskosten van dien aard zijn om een lage prijs te verklaren. Dit zou voldoende kunnen zijn om de incoherenties in de prijsrechtvaardigingen op te sporen, vooral als men het aanzienlijk aandeel van de arbeidskosten in de totale prijs kent (ongeveer 80%).

Ter herinnering : deze focus op de mechanismen van het Activaplan wordt gerechtvaardigd door het feit dat deze tijdens de onderhoudsgesprekken van het Observatorium veelvuldig ter sprake zijn gekomen. Men zou voor de studentenjobs of voor andere voorzieningen dezelfde redenering kunnen volgen.

¹³ Voorbeeld van een team van 5 werknemers van categorie 1A, waarvan één aangeworven onder Activaplan, voor een opdracht van 24 maanden en 20 gepresteerde uren per week.

Andere posten

Naast de arbeidskosten is de prijs van een opdracht ook op andere elementen gebaseerd, zoals de producten, het materieel, de machines, de algemene kosten, de marge, enz.

Met kennis van de arbeidskosten en van het ruw geschatte aandeel van elk van de andere posten, laat het door het Observatorium opgestelde bestand het toe om een globale minimale uurprijs voor de geanalyseerde opdracht te berekenen. Deze prijs zal de referentieprijzen vormen waarop men zich zal moeten baseren om over het abnormaal laag karakter van de prijs te oordelen. Deze zal het bovendien toelaten om de rechtvaardigingen te onderzoeken die op andere posten dan arbeid betrekking zouden hebben.

Ook hier dient opgemerkt dat dit Excel-bestand het toelaat om de waarden van deze tabellen in functie van elk van de voorgelegde situaties te moduleren. Zo kan het aandeel van de producten tot 0 worden herleid, indien de inschrijver zijn prijs op deze manier rechtvaardigt.

3.3.1.5. Toepassingsvoorbeelden : analyse van rechtvaardigingsstukken

Het Observatorium heeft tijdens zijn onderhoudsgesprekken met de aanbestedende overheden enkele prijsrechtvaardigingsstukken kunnen verzamelen. De analyse aan de hand van de hiervoor beschreven prijsontleding heeft een aantal problemen, fouten of benaderingen op de voorgrond kunnen plaatsen. In één geval werd formeel aangetoond dat de dienstenverstreker valse rechtvaardigingen had verschaft voor wat de arbeidskosten betreft.

Het kernprobleem lag in het feit dat de aannemer zijn prijs voornamelijk rechtvaardigde met de toekenning van een werkuitkering over een langere duur dan door de maatregel voorzien. Een onderzoek van de inlichtingen in het rechtvaardigingsstuk heeft uitgewezen dat de arbeidskosten, in het beste geval voor de aannemer, werden berekend op basis van een voor elke werknemer 'te veel geïnd' bedrag aan werkuitkeringen ten belope van 6 maanden.

3.3.2. Vergelijking met historische gegevens

Deze tweede benadering is gebaseerd op de vergelijking van de ingediende prijzen met de prijzen in de overheidsopdrachten. De compilatie van de prijzen van de gesloten overheidsopdrachten zouden het Observatorium namelijk in de mogelijkheid moeten stellen om een reeks van beschrijvende indicatoren inzake globale en eenheidsprijzen te berekenen, alsook een prijs of een referentieprijnsinterval voor een bepaalde post van werken of prestatie van diensten. Dit werk veronderstelt de definitie van het begrip 'historische gegevens' en de ontwikkeling van een gegevensbank.

3.3.2.1. Definitie van het begrip 'historische gegevens'

Het begrip 'historische gegevens' kan inderdaad op twee manieren worden opgevat :

- **De globale en eenheidsprijzen afkomstig uit de inschrijvingen voor eenzelfde voorwerp**

De ontmoetingen met de aanbestedende overheden hebben het Observatorium in de mogelijkheid gesteld om vast te stellen dat elke schoonmaakopdracht verschillend is: de plaats, de configuratie van de gebouwen, het soort van taken, enz. Het is waarschijnlijk mogelijk om deze vaststelling naar andere dienstensectoren te extrapoleren. Het zou in dit opzicht utopisch zijn om alle informatie, met name over de prijzen, samen te brengen in één enkele databank waarin de posten niet gestandaardiseerd zijn. De gegevens zijn immers per definitie niet met elkaar te vergelijken.

De analyses kunnen niet op basis van de gegevens afkomstig van het geheel van aanbestedende overheden worden verricht, maar zouden kunnen plaatsvinden door zich enkel op de gegevens van een specifieke opdracht van een aanbestedende overheid toe te spitsen. Voor eenzelfde dienstenopdracht die op periodieke wijze opnieuw wordt uitgeschreven, en op voorwaarde dat de technische specificaties en de noden van de aanbestedende overheden op dezelfde wijze worden beschreven, zou men wel de informatie van opeenvolgende 'golven' van inschrijvingen kunnen analyseren en vergelijken. Het zou hier bijgevolg om een vergelijking in de tijd van hetzelfde analysevoorwerp gaan.

Behalve de vergelijkbaarheid van de gegevens biedt deze oplossing het voordeel dat gegevens van vroegere overheidsopdrachten worden gebruikt. In het kader van de schoonmaaksector blijft het aantal door de verschillende aanbestedende overheden gesloten opdrachten echter beperkt. Het volume van de bestaande gegevens vormt een handicap om een degelijke analyse te verrichten en om bijgevolg het abnormaal karakter van een prijs te bepalen.

Het Observatorium heeft op basis van het voorbeeld van een Brussels bestuur een bestand opgemaakt voor de inzameling van globale en eenheidsprijzen. In dit bestand werd een analysemethode opgenomen, die op artikel 99 van het koninklijk besluit van 15 juli 2011 is gebaseerd.

- **De eenheidsprijzen uit de opdrachten gesloten door alle Brusselse aanbestedende overheden**

De uitwerking van gestandaardiseerde gegevens heeft tot doel één enkele gegevensbank te creëren, waarin de geïnventariseerde en gestandaardiseerde posten onder alle aanbestedende overheden voor een gegeven opdracht voor diensten of werken met elkaar zullen kunnen worden vergeleken. Behalve het feit dat men over identieke posten voor alle aanbestedende overheden beschikt, biedt deze benadering eveneens het voordeel dat het volume van gegevens per post aanzienlijk wordt verhoogd en dat men bijgevolg tot degelijke analyses en resultaten komt. De standaardisering van de posten veronderstelt echter dat men vooraf relevante genormaliseerde posten uitwerkt en bijgevolg een standaardisering van de lastenboeken, met name voor wat de technische specificaties betreft.

Wat de schoonmaaksector betreft, werden tijdens de verschillende gesprekken met de actoren van de sector talrijke criteria aangehaald teneinde de technische kenmerken van de opdracht zo nauwkeurig mogelijk te bepalen. Zoals hierboven reeds aangehaald, heeft elke aanbestedende overheid zijn eigen manier om zijn opdracht te omschrijven. Het Observatorium heeft op basis van al de informatie geprobeerd om rekening te houden met de belangrijkste criteria die door de verschillende aanbestedende overheden werden aangehaald, en om deze samen te voegen teneinde gestandaardiseerde posten uit te werken.

Elke gestandaardiseerde post zou het resultaat van de combinatie van de volgende criteria zijn :

- het type van lokaal ;
- het type van vloerbekleding ;
- het aantal personen die de site(s) gebruiken¹⁴ ;
- de oppervlakte.

In het kader van een schoonmaakopdracht zou een aanbestedende overheid in zijn lastenboek een prijsaanvraag kunnen opnemen voor een post die de combinatie van de vier voorgestelde criteria vormt (eveneens met opgave van de frequentie(s) en de dagen en uren van de prestaties). De inschrijvers zouden worden verzocht om informatie te verschaffen over het geraamde werktempo per post. Deze variabele lijkt de beste maatstaf te zijn voor de moeilijkheid van de werf en de lijst van de te verrichten taken. De controle door de waarden (of tussentijdse waarden) van deze variabele zou een meer nauwkeurige vergelijking van de prijsgegevens mogelijk maken.

Deze benadering kan echter niet werkzaam zijn op korte termijn : kiezen voor gestandaardiseerde posten veronderstelt de wijziging van (het geheel van) lastenboeken van de aanbestedende overheden. Bij het uitschrijven van nieuwe schoonmaakopdrachten zullen bijgevolg de aangepaste lastenboeken (met gestandaardiseerde posten) moeten worden gebruikt. Tot slot moet de informatie worden ingewonnen en in de gegevensbank worden ingevoerd. De analyses zullen slechts mogelijk zijn vanaf het ogenblik waarop een toereikend aantal gegevens beschikbaar zullen zijn voor een post die het voorwerp van de analyse uitmaakt.

De vergelijking met historische gegevens vereist hoe dan ook een conceptualisering van de gegevensbanken inzake de definitie van de variabelen die zullen moeten worden verstrekt en inzake opslag van deze gegevens. Op termijn zullen nieuwe personeelsleden het Observatorium moeten vervoegen om deze opdracht te vervullen.

3.3.2.2. Statistische methodes voor het analyseren van historische gegevens

De inzameling van informatie en gegevens moet de ontwikkeling van een prijzendatabank mogelijk maken. Het is op basis hiervan dat er indicatoren zullen worden berekend.

Samen met de verwezenlijking van een databank moeten bijgevolg ook relevante statistische indicatoren worden bepaald. De statistische methoden werden in samenwerking met een consultancykantoor op punt gesteld.

Deze verschillende methodes zijn voornamelijk ingegeven door artikel 99 van het KB van 15 juli 2011 en door de werkzaamheden van het Vlaamse en Waalse Prijzenbureau. De vier belangrijkste methodes worden hierna op bondige wijze uiteengezet.

¹⁴ Maatstaf van de densiteit van de bezetting van de lokalen.

Methode 1 : gemiddelde min een type-afwijking

Bij de berekening houdt men rekening met het geheel van de inschrijvingen, het gemiddelde en de type-afwijking van de selectie. De aldus berekende referentieminumprijs is het verschil tussen het gemiddelde en een type-afwijking. Elke prijs onder deze minimumprijs wordt als te laag beschouwd.

Methode 2 : mediaan min een type-afwijking

De berekening is identiek aan methode nr. 1, maar de mediaan vervangt het gemiddelde om het effect van extreme waarden uit te schakelen.

Methode 3 : methode 1 met uitsluiting van te hoge prijzen

Ook hier is de berekening op de eerste methode gebaseerd. Men berekent het gemiddelde en de type-afwijking van de inschrijvingen. De inschrijvingen waarvan de globale prijs hoger ligt dan de gemiddelde prijs plus een type-afwijking, worden uitgesloten. Op basis van de resterende inschrijvingen worden een nieuw gemiddelde en type-afwijking berekend. De berekende referentieminumprijs is het verschil tussen dit nieuwe gemiddelde en deze type-afwijking. Elk prijs lager dan deze minimumprijs wordt als te laag beschouwd.

Methode 4 : methode 3 met vervanging van abnormaal hoge waarde(n) door een berekend maximum

Op basis van de inschrijvingen worden het gemiddelde en de type-afwijking berekend. Om abnormaal hoge waarden uit te sluiten, wordt een maximale waarde berekend door de optelling van het gemiddelde en een type-afwijking. Alle prijzen boven deze maximumwaarde worden door deze laatste vervangen. Hierdoor verkrijgt men een nieuwe reeks van prijzen. Door de berekening van het gemiddelde en de type-afwijking wordt de minimumprijs op basis van de eerste methode berekend.

IV. Inzameling van gegevens over overheidsopdrachten

4.1. e-Procurement

Om een gegevensbank met gegevens van de schoonmaaksector te ontwikkelen, maar ook van andere sectoren waarmee het Observatorium is belast, werden een aantal opties onderzocht. Hierbij moet voornamelijk worden gedacht aan de verzameling van informatie via de lastenboeken en inschrijvingen, en dit rechtstreeks bij de aanbestedende overheden. Deze operaties vereisen dat de ambtenaren over de nodige tijd beschikken om toegang te krijgen tot de gegevens die noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van een gegevensbank, en om deze te raadplegen en te selecteren.

Het Observatorium zou de informatie willen inwinnen zonder hiervoor op de verschillende diensten van de aanbestedende overheden beroep te moeten doen. Het meest rationele alternatief zou erin bestaan de gegevens in te winnen via het platform e-Procurement, waarvan het gebruik zich tijdens de komende jaren zal veralgemenen. Ingevolge een onderhoud met de heer Christian Henrard, projectleider van de federale dienst e-Procurement, zou deze optie inderdaad in een aantal gevallen kunnen worden weerhouden. Door tussenkomst van dit platform en met goedkeuring van de aanbestedende overheden, zou het Observatorium rechtstreeks toegang hebben tot aanbestedingstukken en inschrijvingen. Dat zou via de volgende toepassingen mogelijk zijn :

- e-Notification maakt het mogelijk om overheidsopdrachten elektronisch te publiceren en te raadplegen. Elke opdracht kan op nationaal en Europees niveau elektronisch worden gepubliceerd. Aanbestedende overheden kunnen in dit kader eveneens de aanbestedingsstukken publiceren. Deze zouden een aantal inlichtingen verstrekken die moeten worden ingezameld om de gegevensbank aan te vullen. Tevens is het is mogelijk om de overheidsopdrachten onder de publicatiedrempel te publiceren en te beheren (Free-market).
- e-Tendering stelt ondernemingen in de mogelijkheid om hun offertes online in te dienen. De informatie die uit deze offertes wordt gehaald, zou de inlichtingen aanvullen die in de aanbestedingsstukken werden ingewonnen.

Bij de verschillende gemeentebesturen van het Brussels Gewest en bij verschillende ION werd een aanvraag ingediend om toegang tot de gegevens van e-Procurement te verkrijgen. Tot op heden verkreeg het Observatorium toegang tot de gegevens van vijf Brusselse aanbestedende overheden. Men wacht nog op een antwoord voor vier aanvragen.

Hierbij dient echter opgemerkt dat de hierboven vermelde verplichting enkel van toepassing zou zijn op opdrachten boven een bepaalde drempel. Men zou bijgevolg moeten nadenken over alternatieven voor opdrachten die niet aan deze verplichting zouden zijn onderworpen.

4.2. Webpagina's van het Observatorium

Teneinde aan de aanbestedende overheden een alternatief te bieden, werden tijdens het laatste trimester van 2015 webpagina's 'Observatorium' gecreëerd, die toegankelijk zijn via de website van de ESRBHG. Deze zijn bestemd om als belangrijkste interface tussen het Observatorium en de Brusselse aanbestedende overheden te fungeren. De doelstelling is tweevoudig :

- Aanbestedende overheden de mogelijkheid bieden om het Observatorium in het kader van een prijsanalyse te raadplegen ;
- Informatie over overheidsopdrachten (op vrijwillige basis) overmaken in een meer algemeen kader van ontwikkeling van prijzendatabanken.

Het Observatorium heeft aan de inhoud van deze webpagina's gewerkt en heeft aanvraagformulieren opgesteld.

Formulier 1. Samenstelling van een dossier

Het gaat hier om het creëren van een account voor de aanbestedende overheid, opdat deze zich voor het analyseren van een opdracht of voor het gewoon verstrekken van informatie tot het Observatorium zou kunnen wenden. Er worden een identificatiecode, een wachtwoord en een bevestiging van dit laatste gevraagd.

Formulier 2. Aanbestedende overheid

Het gaat om een formulier met betrekking tot de samenstelling van het specifiek dossier voor de opdracht waarvan een prijs/prijzen als abnormaal laag wordt/worden beschouwd. De informatie is van algemene aard en kenschetst vooral de aanbestedende overheid. Er wordt naar de volgende informatie gevraagd :

- referentie van de opdracht (referentie van het lastenboek) ;
- naam van de aanbestedende overheid ;
- type van aanbestedende overheid (Gewestelijke Overheidsdienst Brussel, instelling van openbaar nut, gemeentebestuur, politiezone, intercommunale, OCMW, vzw) ;
- naam van de contactpersoon tot wie het Observatorium zich kan richten ;
- telefoonnummer ;
- e-mailadres.

Formulier 3. Overheidsopdracht

De aanbestedende overheid zal op dit formulier alle gemeenschappelijke informatie voor alle types van opdrachten vermelden :

- voorwerp van het verzoek (aanhangigmaking bij het Observatorium of verstrekken van informatie) ;
- benaming van de opdracht ;
- plaatsbepaling van de opdracht (onder de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) ;
- type van opdracht (werken/diensten) ;
- voorwerp van de opdracht (momenteel zal men enkel voor de schoonmaaksector analyses kunnen verrichten) ;
- CPV-code (houdt verband met het voorwerp van de opdracht) ;
- eerste opdracht die voor dit voorwerp voor deze site(s) werd gesloten ;
- wijze van sluiting (aanbesteding, offerteaanvraag, onderhandelingsprocedure met bekendmaking, onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking) ;

- wijze van prijsbepaling (globale prijs, prijzenborderel, opdracht met terugbetaling, gemengde opdracht) ;
- offertedatum ;
- datum van indiening van de inschrijvingen ;
- duur van de opdracht (in maanden) ;
- raming (zBTW) ;
- aantal inschrijvers.

Formulier 4. Posten

Dit formulier is eigen aan het type van opdracht. Zoals hierboven reeds aangegeven, zullen enkel de opdrachten voor de schoonmaak van lokalen in een eerste fase het voorwerp van een analyse kunnen uitmaken. Wanneer andere sectoren onderzocht zullen zijn, zullen andere formulieren worden opgesteld. Deze zullen in principe worden voorgesteld van zodra de aanbestedende overheid het voorwerp van de opdracht zal hebben vermeld.

De gebruiker zal bovendien kunnen kiezen tussen twee types van formulieren, al naargelang de wijze waarop de posten zijn beschreven: 'gestandaardiseerde posten' of 'niet-gestandaardiseerde posten'.

Formulier 'Niet-gestandaardiseerde posten'

De volgende informatie moet voor niet-gestandaardiseerde posten worden verstrekt :

- beschrijving van de site (indien de schoonmaakopdracht is voorzien op verschillende adressen, in verschillende gebouwen) ;
- (globale) oppervlakte van de site ;
- aantal personen die de site bemannen ;
- beschrijving van de post ;
- oppervlakte van de post ;
- prestatiedag(en) ;
- uurschema van de prestaties ;
- aantal prestatiedagen per jaar.

Formulier 'Gestandaardiseerde posten'

In dit kader moet de volgende informatie worden verstrekt :

- type lokaal (met lijst van vooraf opgegeven codes) ;
- vloerbekleding (met lijst van vooraf opgegeven codes) ;
- aantal personen die de site bemannen ;
- oppervlakte ;
- prestatiedag(en) (met lijst van vooraf opgegeven codes) ;
- uurschema van de prestaties (met lijst van vooraf opgegeven codes) ;
- aantal prestatiedagen per jaar.

Formulier 5. Inschrijvers

- naam van de onderneming ;
- nationaliteit (volgende voorstellen : België, Europese Unie, buiten Europese Unie);
- adres van de zetel ;
- aansluitingsnummer bij de RSZ ;
- ondernemingsnummer (enkel België) ;
- aantal personen voorzien voor de uitvoering van de opdracht (uitgedrukt in voltijdse equivalenten) ;
- vermoeden van abnormaal lage prijs (voor wat de aanhangigmaking bij het Observatorium door een aanbestedende overheid met het oog op een analyse van de opdracht betreft, opgave van de inschrijver(s) waarvan men vermoedt dat de prijzen abnormaal laag zijn) ;
- totaalprijs (zBTW).

Formulier 6. Prijs per post

Het laatste formulier heeft betrekking op de inzameling van specifieke informatie over de opdracht, en meer bepaald de prijzen per post :

- site (indien niet-gestandaardiseerde post) ;
- naam van de inschrijver ;

- post ;
- geraamd volume werktijd (aantal uren/jaar) ;
- tempo (in m²/u/persoon) ;
- uurprijs (zBTW) ;
- totaalprijs (zBTW).

Er zal bovendien een ruimte voor de opslag van documenten worden voorzien, opdat de aanbestedende overheden zouden kunnen beschikken over een elektronische versie van de aanbestedingsstukken en inschrijvingen waarop het Observatorium zich zal kunnen baseren om tot de analyses over te gaan.

Het creëren van de webpagina's van het Observatorium werd aan een verstrekker van informaticadiensten toevertrouwd. Deze zouden in februari 2016 toegankelijk moeten zijn.

V. Andere activiteiten

5.1. Vergaderingen van het begeleidingscomité

In het kader van de opvolging van zijn werkzaamheden heeft het Observatorium zich van een begeleidingscomité voorzien. Dit comité bestaat uit technische deskundigen op het vlak van overheidsopdrachten en prijzen van overheidsopdrachten van verschillende gewestelijke en federale entiteiten.

5.1.1. Leden van het begeleidingscomité

- Leden van de ESRBHG
 - Philippe Van Muylder - Voorzitter van de Economische en Sociale Raad
 - Christian Bouchat - ABVV
- Deskundigen overheidsopdrachten
 - Yves Cabuy/Jean-François Brouwet - Directie Overheidsopdrachten Plaatselijke Besturen - GOB
 - Stephan Depré - Afdeling Overheidsopdrachten - FOD Kanselarij van de Eerste Minister

- Hervé Levêque - Prijzenbureau - SPW
- Jérôme Jaspard - Prijzenbureau - SPW
- Samuel Wauthier - Aankoopcentrale - OCMW Brussel

5.1.2. Vergadering van 27 januari 2015

Een eerste vergadering van het begeleidingscomité van het Observatorium heeft op 27 januari 2015 plaatsgevonden. Doel van deze vergadering was om de deskundigen van het comité de verschillende ontwerpen van methodes van prijzenanalyses voor te leggen. De gesprekken hebben geleid tot het besluit dat er voorrang aan de benaderingen 'vergelijking met historische gegevens' en 'prijzontleding' zou moeten worden gegeven.

5.1.3. Vergadering van 22 mei 2015

Tijdens de vergadering van mei heeft het personeel van het Observatorium voorbeelden van beide voormelde benaderingen kunnen uiteenzetten.

Tevens heeft het Observatorium de leden van het comité zijn voorstellen van gestandaardiseerde posten voor openbare schoonmaakopdrachten en zijn ontwerpen van informatica-instrumenten voorgelegd.

5.2. Rondetafelgesprek van 18 november 2015

In het kader van de werkzaamheden van het Observatorium werd in november 2015 een eerste rondetafelgesprek met de verschillende aanbestedende overheden georganiseerd. Dit gesprek had meer bepaald betrekking op een uiteenzetting van de resultaten van het terreinonderzoek betreffende de schoonmaaksector en op de opstelling van de aanbestedingstukken (in het bijzonder de technische specificaties inzake de beschrijving van lokalen).

Eén van de doelstellingen was om de opmerkingen, het commentaar en de vragen van de vertegenwoordigers van verschillende aanbestedende overheden in te winnen voor wat de mogelijkheid betreft om zich toe te spitsen op een standaardisering van het lastenboek, en meer bepaald van de technische specificaties (standaardisering van de posten).

5.3. Omzetting van de Europese richtlijnen 2014/23/24/25 EU betreffende het sluiten van overheidsopdrachten

Bij de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd in december 2015 een adviesaanvraag aanhangig gemaakt betreffende de omzetting van de Europese richtlijnen 2014/23/24/25 EU betreffende het sluiten van overheidsopdrachten.

Gelet op de behandelde materie, heeft het Observatorium aan de werkzaamheden in het kader van deze aanhangigmaking deelgenomen.

5.4. Easy.brussels

Eén van de projecten van Easy.brussels (agentschap voor administratieve vereenvoudiging) betreft de bevordering van het gebruik van e-procurement. Het Observatorium is bij de werkzaamheden en gesprekken in verband met deze thematiek betrokken.

5.5. Strategie 2025

Het Observatorium heeft aan de workshop 'De toegang tot overheidsopdrachten vereenvoudigen' van de Small Business Act deelgenomen.

5.6. Opleidingen en studiedagen

De ambtenaren van het Observatorium hebben verschillende opleidingen gevolgd. De meeste opleidingen hadden betrekking op de wetgeving op de overheidsopdrachten en op de prijzenproblematiek.

Het Observatorium heeft ook de gelegenheid gekregen om zijn opdrachten en activiteiten voor te stellen tijdens het colloquium van de Werk- en Informatiegroep voor de overheidsopdrachten, evenals tijdens de Facility Tender Day¹⁵.

VI. Nieuwe sector : de bewaking

In september 2015 werd besloten om het onderzoek en de analyses toe te leggen op de bewakingssector. Er was al een eerste contact met een onderneming. Net zoals voor de schoonmaaksector blijkt ook in deze sector het aandeel van de arbeidskosten van doorslaggevend belang in de totaalprijs.

¹⁵ Ronde-tafel over de openbare schoonmaakopdrachten.

Bijlage 1 - Ontmoetingen in verband met de schoonmaaksector

Gemeentebesturen : Brussel-Stad, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Schaarbeek, Sint-Agatha-Berchem, Sint-Gillis, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe, Vorst.

ION & andere : INNOVIRIS, CITYDEV, Gewestelijke School voor Openbaar Bestuur (GSOB), MBHG (Gewestelijke Coördinatie Brussel, Directie Facilities + Easy Brussels + Plaatselijke Besturen Brussel, Directie Overheidsopdrachten), OCMW Brussel (aankoopcentrale), Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM), CIBG, Net Brussel, Haven van Brussel, BELIRIS, Parking Brussels (Parkeeragentschap), Ministerie van Defensie, VIVAQUA, Leefmilieu Brussel, Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ondernemingen : ABSU (federatie) en 19 ondernemingen.

Andere : SPW (Prijzenbureau), Vlaamse overheid (Prijzenbureau), ACV Voeding en Diensten, Algemene Centrale ABVV, ACTIRIS/SAW-B, 2 consultancybedrijven.

Bijlage 2 - Voorstellen ter verbetering van de door de schoonmaaksector opgestelde aanbestedingsstukken

Conventionele schoonmaaksector

De hiernavolgende voorstellen en beschouwingen vormen een samenvatting van de onderhoudsgesprekken die zijn gevoerd met de ondernemingen die hebben aanvaard om het Observatorium te ontvangen. Deze voorstellen en wensen van de sector (waarvan de juridische haalbaarheid het voorwerp van een gedetailleerde analyse zal moeten uitmaken) zijn stuk voor stuk denkpistes en zullen aan een grondige analyse van het Observatorium worden onderworpen.

Wijze van sluiting

Tijdens de onderhoudsgesprekken is gebleken dat verschillende actoren van oordeel zijn dat men in de mate van het mogelijke zal kiezen voor een wijze van sluiting die de opname van andere toewijzingscriteria dan de prijs zal toelaten.

Criteria van kwalitatieve selectie

Verschiedende actoren hebben de volgende beschouwingen i.v.m. de kwalitatieve selectie gemaakt :

1. Criteria betreffende de financiële middelen van de inschrijver

Bovenop de wettelijke voorwaarden van uitsluiting zou het interessant kunnen zijn om de volgende criteria op te leggen :

- De onderneming moet aantonen dat zij een toereikende omzet behaalt om de kosten van de werf te kunnen dragen. Het is bovendien beter dat de opdracht geen al te groot aandeel van de omzet van de onderneming vertegenwoordigt.
- Het lijkt echter nutteloos om een te hoge omzet te eisen. De financiële criteria moeten aan de omvang van de werf aangepast zijn. Indien men een te hoge omzet oplegt, sluit men kleinere ondernemingen uit die nochtans bij machte zouden zijn om de opdracht uit te voeren.

2. Criteria betreffende de technische capaciteiten van de inschrijver

- Personeel van de inschrijver
 - Een verklaring eisen met de cijfers van het gemiddeld jaarlijks personeelsbestand van de inschrijver voor de drie laatste jaren.
 - Vragen naar de sociale balansen.
 - Ervaring en opleiding van het personeel
 - Een minimum van x jaren ervaring eisen voor het personeel en/of de hiërarchische lijn (inspecteurs, teamleiders, enz.).
 - Eisen dat de beroepsbekwaamheid werd verworven voor middel van een aangepaste opleiding.
 - Vragen dat de inspecteur en het teamhoofd vóór het begin van de werf duidelijk worden aangeduid.
 - De opstelling eisen van een lijst van de aan de werf toegewezen personeelsleden (regelmatig bijgewerkt en overgemaakt).
 - Het opleidingsattest van de personeelsleden vragen (beroepsopleidingen met betrekking tot de producten, de uitrustingen en de methodes).
- Certificaties
 - Een recente versie van de milieucertificaten eisen.
- Referenties
 - Een lijst met referenties opleggen (bijvoorbeeld minstens 3 referenties al naargelang de omvang van de taak).
 - Of 'attesten van goede uitvoering' voorleggen.

Modaliteiten voor de uitvoering van de diensten

Verschillende actoren hebben de volgende beschouwingen in verband met de modaliteiten van uitvoering geformuleerd :

1. Prijs-elementen

Om zich ervan te vergewissen dat de ingediende prijzen de geldende loonminima zullen naleven :

- Verduidelijking van het na te leven minimum uurtarief (van kracht in de sector via de wetgeving en het PC 121).
- Eisen van de inschrijvers dat het uurtarief naargelang de verschillende posten (loon, lasten, producten, enz.) en de personeelscategorie wordt opgesplitst.

2. Veiligheid en preventie

De ondernemingen zouden het volgende moeten verschaffen :

- De lijst van het personeel dat zal tussenkomen op de werf en de desbetreffende arbeidscontracten tussen de datum van toewijzing en deze van het begin van de uitvoering van de werf (een systeem van boetes voorzien indien deze lijst niet binnen de vermelde termijnen wordt verstrekt) ;
- Het veiligheidsplan (preventieplan, attest veiligheidsopleiding van de werknemers, enz.) ;
- Een plan betreffende de samenwerking van hun preventieadviseur met deze van de aanbestedende overheid.

De preventieadviseur van de instelling zal desgevallend veiligheidscontroles op de werf uitvoeren.

De medewerkers van de ondernemingen zouden :

- Aangepaste werkkledij moeten dragen (geleverd door de onderneming, met het logo ervan), met inbegrip van alle noodzakelijke elementen al naargelang de kenmerken van de werf en de uit te voeren taken (handschoenen, werkkledij, veiligheidsschoenen, bril, masker, oordoppen, helm, enz.) ;
- Een badge moeten dragen met hun naam, foto en de naam van de onderneming ;
- Bij elke interventie een presentielijst moeten tekenen bij aankomst en verlaten van de site (of 'prikken' indien een *ad hoc* apparaat dat toelaat).

3. Studenten en vervangend personeel

De aanbestedende overheid zou het volgende kunnen vragen :

- Bij absentie onder het gewoonlijk personeel, stelt de opdrachtnemer een ander personeelslid ter beschikking en deelt binnen de kortste termijn zijn/haar identiteit aan de aanbestedende overheid mee ;
- Hoe het ook zij, een personeelslid 'van korte duur' moet steeds door een ervaren personeelslid (of een gewoonlijk personeelslid) worden omkaderd.

4. Bevraging van andere entiteiten

Om bepaalde excessen bij de uitvoering van de opdracht in goede banen te leiden, zou het nuttig kunnen zijn om :

- De onderaanneming te verbieden wat de uitvoering van de hoofdactiviteit van de opdracht betreft ;
- Slechts onderaanneming toe te staan voor werkzaamheden die het gebruik van bijzondere technieken en/of materieel vereisen (ruiten wassen, behandeling van tapijten, enz.).

Hoe het ook zij, het feit een beroep te doen op onderaanneming zou degelijk met redenen omkleed moeten zijn en alle onderaannemers (met inbegrip van de eventuele onderaannemers van onderaannemers) zouden moeten worden opgelijst en gecontroleerd. Er zou bijgevolg een controlesysteem moeten worden uitgewerkt.

5. Materiële middelen

De opdrachtnemer zou :

- De lijst moeten bezorgen van de producten en het materieel (samen met de desbetreffende technische fiches) die worden gebruikt om de overeenkomst uit te voeren ;
- Voldoen aan bepaalde milieueisen.

Tot deze milieueisen behoren met name :

- Het gebruik van producten met het label 'eco-friendly' (Europees eco-label, NF Environnement, enz.) en van herbruikbaar materieel (herbruikbare poetsdoeken, enz.) ;
- De bestaande processen inzake water- en energiebesparing.

6. Kenmerken van de schoonmaakopdracht

De aanbestedingsstukken zouden de functionele kenmerken moeten verduidelijken waaraan de opdrachtnemer zal moeten voldoen, namelijk :

- De schoon te maken site(s) ;
- De kenmerken van deze site(s) (type lokalen, oppervlakte(n), vloerbedekking(en), bezettingsdensiteit, enz.) ;
- De organisatie van de schoonmaak (uurregelingen en dagen van de prestaties, enz.) ;
- Het schoonmaakprogramma, namelijk de gedetailleerde lijst van de te verrichten taken en de frequentie ervan ;
- De beschrijving van de complementaire taken (stockbeheer, opening/sluiting van het complex, enz.) ;
- Een tabel met sommige van bovengenoemde kenmerken, aan te vullen door de opdrachtnemer en waarin zijn prijzen zullen worden vermeld.

Deze tabel zou van groot belang zijn, in de mate waarin deze een effectieve vergelijking van de offertes mogelijk zou maken, evenals een controle van de prijzen. De tabel zou kunnen bestaan uit de volgende elementen die, al naargelang hun aard, door de aanbestedende overheid of de inschrijver zijn ingevuld :

Aanbestedende overheid	Inschrijver
Schoon te maken site(s)	Geraamd uurvolume per post
Aantal personen die de site(s) gebruiken	Geraamde productiviteit per m ² per post
Beschrijving van de lokalen	Geraamd totaal uurvolume (aantal uren/jaar)
- Type lokalen	Geraamd totaal werknemers voor de werf (VTE)
- Kantoren (individueel of collectief/landschapskantoren)	Prijs per post
- Sanitair (WC en lavabo's/douches)	Totaalprijs
- Gemeenschappelijke zalen (vergaderzalen, wachtzalen)	
- Leszalen/klassen	
- Keukens en kitchenettes	
- Eetzalen en refters	
- Doorgangszones	
- Trappen	

<ul style="list-style-type: none"> - Liften - Andere : ... - Vloerbekleding <ul style="list-style-type: none"> - Parket - Tegels - Gestratificeerde bekleding - Linoleum - Tapijt - PVC en vinyl - Andere : ... - Oppervlakte (in m²) - Schoonmaakfrequentie (5 maal/week, 3 maal/week, 1 maal/week, 2 maal/maand, enz.) <p>Uurschema prestaties</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dag (6u-22u) - Nacht (22u-6u) <p>Prestatiedagen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Weekdagen - Zaterdag - Zon- en feestdagen <p>Aantal prestatiedagen (/jaar)</p>	
--	--